

Kokousmuistio

EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmisteleva työryhmä

Kokous: Työryhmän 10. kokous

Aika: 16.8.2019 klo 10-15

Paikka: Sisäministeriö, Kirkkokatu 12, Helsinki, kokoushuone Aleksanteri

Osallistujat:

Anna-Maija Pajukallio, ympäristöministeriö	puheenjohtaja
Riitta Levinen, ympäristöministeriö	varapuheenjohtaja
Tuomo Aunola, Pirkanmaan ELY-keskus	varajäsen
Tarja-Riitta Blauberg, ympäristöministeriö	pysyvä asiantuntija
Mika Honkanen, työ- ja elinkeinoministeriö	jäsen
Kirsti Huovinen, maa- ja metsätalousministeriö	jäsen
Timo Hämäläinen, Suomen Kiertovoima ry	varajäsen
Tuulia Innala, Suomen Kuntaliitto	jäsen
Esa Kuitunen, Keski-Suomen ELY-keskus	jäsen
Otto Lehtipuu, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry	jäsen
Eini Lemmelä, ympäristöministeriö	kutsuttu asiantuntija
Päivi Määttä, Itä-Suomen aluehallintovirasto	varajäsen
Marja Ola, Kaupan liitto	jäsen
Mikko Paunio, sosiaali- ja terveysministeriö	jäsen
Hanna Salmenperä, Suomen ympäristökeskus	pysyvä asiantuntija
J-P Salmi, Suomen Kuitukierrätys Oy / TYNK	jäsen
Sirje Stén, ympäristöministeriö	kutsuttu asiantuntija
Juha-Heikki Tanskanen, Rinki Oy	jäsen
Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät	jäsen
Anna Vainikainen, Elintarviketeollisuusliitto ry	jäsen
Tiina Vyyryläinen, Kuluttajaliitto	jäsen
Eevaleena Häkkinen, ympäristöministeriö	sihteeri
Jussi Kauppila, ympäristöministeriö	sihteeri

Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Anna-Maija Pajukallio avasi kokouksen klo 10.03.

Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

- Liite: Asialistan kohta 2, Luonnos edellisen kokouksen muistioksi

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin.

Työryhmän mietinnön laatiminen

- Liite: Asialistan kohta 3, Luonnos työryhmän mietinnöksi

Puheenjohtaja totesi, että mietintöluonnoksesta on nyt valmisteltu muut luvut paitsi johdanto ja loppupäätelmät.

Mietintöluonnos käsiteltiin luvuittain. Sihteeristö esitteli lyhyesti kuhunkin lukuun edellisen kokouksen jälkeen tehdyt muutokset.

Luku 2 Määritelmät

Riitta Levinen esitteli lyhyesti tehdyt muutokset. Luvun sisällöstä ei syntynyt keskustelua.

Luku 3 Sivutuotteet ja jätteen luokittelun päätyminen

Jussi Kauppila esitteli lukuun tehdyt muutokset, jotka olivat teknisiä.

Osa työryhmästä tuki ehdotusta säilyttää toistaiseksi nykyinen viranomaismenettely, mutta korosti, että säännökset vaativat tuekseen selkeät lain perustelut ja ohjeistuksen, jotta säännöksiä sovellettaisiin yhtenevästi.

Kommenteissa katsottiin mietintöluonnoksesta poiketen, että toiminta, jolle jätteen luokittelun päättymistä haetaan, ei aina ole ammattimaista tai laitosmaista käsittelyä. Jos toiminta tulisi jätteen luokittelun päättymistä koskevan hakemuksen perusteella aina ympäristöluvanvaraiseksi, se voisi estää pieniä toimijoita hakemasta viranomaiselta EoW-päätöstä. Näille pienille ei-luvanvaraisille toimijoille toivottiin edelleen kevyempää EoW-menettelyä.

Osa työryhmästä katsoi, että jätteen luokittelun päättymistä koskevien säännösten uudelleentarkastelun tulisi käynnistyä mahdollisimman pian. Esitettyä 2-3 vuoden jaksoa, jonka aikana nyt ehdotettujen säännösten toimivuutta seurattaisiin ja seurannan perusteella arvioitaisiin tarvetta säätää kevyemmästä menettelystä, pidettiin liian pitkänä. Sen arvioitiin siirtävän säännösten uudelleentarkastelun käytännössä vasta seuraavalle vaalikaudelle. Mietintöluonnosta ehdotettiin muutettavaksi niin, että siinä esitettäisiin asian jatkovalmistelua koskevan työryhmän asettamista mahdollisimman pian.

Yksittäisessä kommentissa katsottiin, että YSL 42 §:n lupaharkinnan kannalta tarpeellisia lausuntoja koskevassa kohdassa tulisi tuoda esille myös kunnan terveysuojeluviranomaisen rooli.

Luku 4 Jätteen synnyn ehkäisy ja uudelleenkäytön edistäminen

Riitta Levinen esitteli lukuun tehdyt muutokset.

ECHAN rekisteriin ilmoitusvelvollisuuden toimeenpanoa koskevaan mietinnön kohtaan (luku 4.3.4) esitettiin lisättäväksi, että yritysten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi valvonta- ja rangaistuskäytäntöjen tulisi olla yhdenmukaiset, kohtuulliset ja vertailukelpoiset kaikissa jäsenmaissa.

Esitettiin, että luvussa 4.3.7 merien roskaantumisen ehkäisemistä koskeviin toteuttamiskeinoihin tulisi lisätä myös Baselin sopimuksen muovijätteen kansainvälisiä siirtoja koskevat uudet rajoitukset.

Luku 5 Tuottajavastuu

Tarja-Riitta Blauberg esitteli tuottajavastuuluvun.

Tuottajan kustannusvastuu (luku 5.2)

Tuottajan kustannusvastuuta koskevaa ehdotusta pidettiin käydyssä keskustelussa vaikeasti hahmottavana. Yleiskommenttina esitettiin, että mietinnössä tulisi selvyuden vuoksi käsitellä erikseen yritys- ja kuluttajapakkausten kustannusvastuukysymyksiä.

Useissa kommentteissa arvosteltiin ehdotusta, jonka mukaan terminaaleihin vastaanotettuja yrityspakkauksia ei voisi laskea mukaan tuottajien kierrätysprosentteihin, joiden perusteella arvioitaisiin tuottajien kustannusvastuun täytyminen, ellei niistä ole maksettu kuljetuskorvausta jätteen tuojalle. Tämän katsottiin sekoittavan nykyisen hyvin toimivan järjestelmän, jossa materiaalin arvo määräytyy markkinoilla. Valtakunnallisesti määriteltävää keskimääräistä kuljetuskustannusta pidettiin tähän huonosti sopivana. Lisäksi katsottiin, että ehdotus kohtelee tuottajan kannalta yrityspakkauksia eri tavalla kuin kuluttajapakkauksia, koska iso osa kotitalouspakkausista tulee ekopisteistä, joiden osalta tuottajien ei tarvitse maksaa kuljetuksesta. Katsottiin myös, että nykyistä käytäntöä ei ylipäätään tulisi muuttaa ennen kuin komissiolta on saatu kanta tuottajan kustannusvastuun oikeasta soveltamisesta.

Sihteeristö selvensi, että ehdotuksen tarkoitus on asettaa yrityskeräykselle vastaavat vaatimukset kuin kotitalouksista peräisin olevalla pakkausjätteelle. Yrityspakkausten terminaaliverkosto on merkittävästi harvempi kuin kuluttajille tarkoitettu aluekeräysverkosto, mikä voi vaikeuttaa esimerkiksi pienten yritysten asemaa. Keräys- ja kierrätysjärjestelmää ei ole tarkoitus muuttaa, vaan nykyisestä poiketen ainoastaan maksettaisiin ennalta määritelty korvaus kuljetuskustannuksista terminaaliin tuojille. Maksuvelvollisuus koskisi vain sitä määrää pakkauksia, jonka tuottajat tarvitsisivat kierrätystavoitteidensa täyttämiseen. Maksu (€/t) määräytyisi edellisen vuoden tonnimäärän perusteella seuraavasti: euromäärä, joka saataisiin puuttuvien tonnien arvioiduista kuljetuskustannuksista (=kuljetuskustannukset (e/t) x puuttuva tonnimäärä (t)) jaettaisiin terminaaleihin toimitetulla kokonaisjättemäärällä (t). Puuttuvat kuljetuskustannukset jyvitetäisiin siten kaikkien pakkausjätettä (sekä asumisessa syntyvää että yritysten) terminaaleihin tuovien kesken.

Puheenjohtaja totesi, että ehdotus vaatii vielä selkeyttämistä. Aiheen valmistelusta järjestetään erillinen kokous niille työryhmän tahoille, joita tuottajan kustannusvastuu erityisesti koskettaa.

Etäkauppa (luku 5.3)

Etäkauppaa koskevaa mietinnön lukua pidettiin aiempaa selkeämpänä. Katsottiin, että ehdotus tekisi kotimaisten toimijoiden ja etäkaupan välisestä kilpailuasetelmasta tasapuolisemman. Kolmansien maiden myyntialustojen saamista samalle viivalle kotimaisten toimijoiden kanssa pidettiin tärkeänä, ja kysyttiin, sovelletaanko säännöksiä myös niihin.

Sihteeristö selvensi, että tarkoitus edetä portaittain. Ehdotus ei vielä koskisi kolmansien maiden alustoja, mutta soveltamista voitaisiin laajentaa niihin myöhemmin, jos siihen saadaan EU-tasolta tukea.

Yhdessä puheenvuorossa esitettiin, että mietinnössä tulisi ilmaista selvemmin, ettei ehdotus ratkaise kolmansien maiden etäkauppaan liittyviä ongelmia.

Tuottajavastuun laajentaminen (luku 5.1), muut tuottajavastuun vähimmäisvaatimukset (luku 5.4) sekä ehdotus tuottajayhteisöön liittymisen pakollisuudesta

Liikevaihtorajan poistamisen osalta keskustelussa oltiin huolissaan toimijoista, joilla voi olla merkittävää liikevaihtoa, mutta vain vähäistä pakkaustoimintaa. Sihteeristölle luvattiin toimittaa liikevaihtorajan poistamisesta lisälaskelmia.

Suurimmassa osassa esitettyjä kommentteja kannatettiin tuottajayhteisöön liittymisen muuttamista pakolliseksi. Sen katsottiin vähentävän yritysten eriarvoisuutta. Järjestelmä olisi kuitenkin sovitettava yhteen nykyisen juomapakkausten panttijärjestelmän (Palpa) kanssa, jossa liittyminen ei ole pakollista vaan siihen kannustetaan juomapakkausverosta vapauttamisella.

Toisaalta pakollista liittymistä tuottajayhteisöön pidettiin osin tarpeettomana yritysten välisessä kaupassa. Yhdessä puheenvuorossa esitettiin, että liittymispakon perustuslainmukaisuudesta pitäisi tehdä arvio.

Luku 6 Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetuksen järjestäminen

Eini Lemmelä esitteli tekstiin tehdyt muutokset.

Työryhmässä oli edelleen kaksi hyvin erilaista näkemystä kuljetusjärjestelmäkysymyksestä. Osassa puheenvuoroista pidettiin ehdotettua jätelajipohjaista ratkaisua selkeänä ja koko ehdotusta hyvänä kompromissina. Lietteiden erilaista kohtelua kuivajätteisiin verrattuna pidettiin perusteltuna, koska lietteet eivät jatkossa sisälly yhdyskuntajätteen määritelmään, eikä niille ole asetettu kierrätystavoitteita. Ehdotuksen katsottiin tarjoavan ratkaisuja Suomen jätehuollon vastuiden hajanaisuuteen liittyviin ongelmiin, joita komissio tuonut esille. Lisäksi ehdotus tukisi seuranta- ja tutkimusta.

Toisissa kommentteissa katsottiin, että järjestelmän toimivuus ja kierrätystavoitteiden saavuttaminen puoltaisivat molempien kuljetusjärjestelmien säilyttämistä muunkin yhdyskuntajätteen kuin saostus- ja umpisäiliölietteiden osalta. Lähtökohtana pitäisi olla molempien järjestelmien säilyttäminen ja järjestelmien kehitystarpeiden huomioiminen. Kehitystarpeita ovat ainakin hankinnat, raportointi ja seuranta. Muutoksen katsottiin vaikuttavan myös kiinteistön haltijoiden mahdollisuuksiin järjestää täydentävää keräystä. Kansalaisilla pitäisi olla mahdollisuus halutessaan hankkia lisäpalveluita, mutta ehdotuksen ei katsottu takaavan tätä.

Esitettyä siirtymäaika- ja kiinteistön haltijan järjestämästä kuivajätteen kuljetuksesta luopumiselle pidettiin liian lyhyenä suhteessa muutoksen merkittävyyteen. Muutoksen katsottiin olevan haastava sekä kuljetusyrityksille että niille kunnille, joissa kuljetusjärjestelmä muuttuu.

Joissakin kommentteissa esitettiin nykytilanteen jäädyttämistä saostus- ja umpisäiliölietteiden osalta, ja saostus- ja umpisäiliölietteiden jätehuollon tarkastelemista myöhemmin erillisenä kokonaisuutena. Niillä alueilla, joilla lietteiden kuljetus on nykyisin siirretty kunnan järjestämäksi, on ollut selkeitä ongelmia lietteiden jätehuollossa. Lietteiden jätehuoltoa ei toistaiseksi ole vielä tarkasteltu kokonaisvaltaisesti valtakunnan tasolla. Lietekysymystä tulisi tarkastella suhteessa vesihuoltolakiin ja hajajätevesiasetukseen.

Yksittäisenä kysymyksenä tuotiin esille, että keräyksen järjestämisen osalta ehdotus on korttelikeräyksen osalta epäselvä. Laissa (esimerkiksi JL 40 §:ssä) olisi määriteltävä selkeästi aluekeräyksen ja korttelikeräyksen välinen ero.

Lisäksi käytiin keskustelua jätelain 35 §:ssä kunnalle ehdotetusta mahdollisuudesta järjestää erilliskerätyn pakkausjätteen kuljetus kiinteistöltä tuottajan vastuulla olevaan jätehuoltoon. Todettiin, että on vielä tarpeen tarkistaa, että ehdotus on linjassa muualla mietinnössä esitetyn kunnan ja tuottajien välisen pakkausjätteiden vastuunjaon kanssa.

Puheenjohtaja totesi, että kuljetusjärjestelmäkysymyksestä on työryhmässä edelleen kaksi vastakkaista näkemystä, ja lopullinen ratkaisu asiassa tehdään poliittisena päätöksenä. Sihteeristön ehdotuksen tavoite on selkeyttää vastuita. Työryhmältä toivottiin kommentteja ja tietoja ongelmakohtista. Puheenjohtaja myös korosti, että tarvittaisiin konkreettisia ehdotuksia tunnistettujen ongelmien ratkaisemiseksi, jos halutaan säilyttää nykyinen kaksoisjärjestelmä.

Luku 7 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet ja muut tavoitteet

Riitta Levinen esitteli muutokset.

Keskustelussa selvennettiin, että kaatopaikalle sijoitettavalle yhdyskuntajätteelle asetettu 10 % rajoitus ei koske yhdyskuntajätteen polttolaitosten tuhkaa, koska tuhkaa ei luokitella yhdyskuntajätteeksi ja kyseiset polttolaitokset ovat hyödyntämislaitoksia. Lisäksi todettiin, että lajittelun tehostamistarve viittaa mietinnössä ensisijaisesti syntypaikkalajitteluun, mutta ei myöskään sulje pois esimerkiksi käsittelyä (tietyin edellytyksin) lajittelulaitoksissa.

Yhdessä kommentissa kyseenalaistettiin mietintöluonnoksen tekstikohta, jonka mukaan muovipakkausten kierrätys olisi lisääntynyt merkittävästi. Muovin kierrätyksessä syntyvien rejektien määristä on vaikea saada tietoa, mutta määrät ovat todennäköisesti merkittäviä.

Luku 8 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvaatimukset

Riitta Levinen esitteli kunnan järjestämismääräyksiin (luku 8.5.1), kaikkia jätteitä koskevat yleiset erilliskeräysvelvollisuudet (luku 8.6) ja yhdyskuntajätteen erilliskeräysvelvollisuudet (luku 8.7). Jussi Kauppila esitteli pakkausjätteiden erilliskeräystä ja tuottajavastuuta koskevan luvun 8.5.2.

Lukua 8.5.1 koskevassa keskustelussa tuotiin esille, että jätelain 47 §:n täydentävää keräystä koskevan kohdan soveltamisessa on nykyisin ongelmia. Joissakin tapauksissa kunta on kieltänyt kiinteistöjä tilaamasta täydentävää keräystä, jos kunta ei ole sitä itse järjestänyt. Tämä on estänyt kiinteistöjä saamasta haluamiaan palveluja. Sihteeristö totesi, että mikäli kunta tai tuottaja ei järjestä keräystä, voi kiinteistön haltija järjestää sen itse. Ehdotuksessa ei ole tarkoitus muuttaa tätä periaatetta.

Luvussa 8.5.2 esitettyä ehdotusta, jossa tuottajavastuuviranomainen Pirkanmaan ELY-keskus voisi määrätä tuottajien ja kuntien välisestä yhteistoiminnasta silloin kun toimijat eivät pääse yhteisymmärrykseen, pidettiin lähtökohtaisesti hankalasti toteutettavana. Toisaalta pidettiin tärkeänä, että ristiriitatilanteissa sovellettavista menettelyistä säädetään lainsäädännössä. Puheenjohtaja totesi, että aihe sivuaa tuottajan kustannusvastuusta (luku 5.2) käytyä keskustelua, josta sovittiin pidettäväksi erillinen kokous.

Keskustelussa esitettiin useita täsmennysehdotuksia luvun 8.7 tekstiin. Sivulla 96 pitäisi selvästi ilmaista, onko pakkausten tuottajien kustannusvastuuseen tulossa lisävelvoitteita. Lisäksi pitäisi määritellä kriteerit, joilla arvioidaan pakkausjätteille esitettyjen toimien riittävyys ennen kuin pakkausten tuottajavastuuta lähdetäisiin mahdollisesti laajentamaan. Sivulla 106 pitäisi täsmentää, mitä tarkoitetaan erilliskeräyksen vähimmäistasolla.

Esitettiin myös, että termi ”kiinteistö” tulisi määritellä jätelainsäädännössä, koska sitä on ehdotettu käytettäväksi useissa säädöksissä. Soveltuva määritelmä voisi löytyä esim. kiinteistönmuodostuslainsäädännöstä.

Riitta Levinen esitteli LCA-Consulting Oy:n tekeillä olevan vaikutustenarvion valmistelun tilannetta. Selvityksen on määrä valmistua syyskuun loppuun mennessä. Työryhmän jäsenet voivat kommentoida

lähtötietoja suoraan LCA- Consultingin Antti Niskaselle. Kommentit pyydettiin toimittamaan tiedoksi myös sihteeristölle. Sihteeristön viimeisimmästä ehdotuksesta (erilliskeräys taajamassa 5 huoneiston kiinteistöiltä ja biojätekeräyksen velvoiteajana 1 yli 10 000 henkilön taajamassa) ei vielä ole ehditty laatia vaikutustenarviointia. Se tehdään vielä osana herkkyystarkastelua. Keskustelussa pidettiin tärkeänä, että biojätteen keräyksestä tehdään erillistarkastelu.

Luku 9 Muut keinot yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi

Anna-Maija Pajukallio ja Riitta Levinen esittelivät lukuun tehdyt muutokset.

Keskustelussa tuotiin esille, että kannustava jätetaksa voi olla sosiaalisesti eriarvoinen esimerkiksi omakotikiinteistöissä asuville vanhuksille, jotka eivät pysty lajittelemaan. Lisäksi tuotiin esille, että kannustavan jätetaksan käyttöönotto on mahdollista vain, jos käytössä on kunnan järjestämä jätteenkuljetus.

Luku 10 (selvilläolo-, tiedonanto-, kirjanpito- ja raportointivelvollisuudet)

Eevaleena Häkkinen esitteli lukuun tehdyt muutokset. Luvun sisällöstä ei syntynyt merkittävää keskustelua.

Luku 11 Jätteen kuljettajan ja välittäjän hyväksyminen jätehuoltorekisteriin

Jussi Kauppila esitteli luonnoksen.

Aiheesta ei ehditty ajanpuutteen vuoksi käymään keskustelua. Koska lukua 11 koskeva tekstiluonnos toimitettiin työryhmälle vasta kaksi päivää ennen kokousta, puheenjohtaja pyysi työryhmältä kommentteja, kuinka asia työryhmän näkemyksen mukaan tulisi käsitellä mietinnössä. Luku 11 voitaisiin sisällyttää mietintöön esitettyssä muodossa, tai vaihtoehtoisesti jättää se kokonaan pois. Asian jatkovalmistelua tullaan joka tapauksessa pohtimaan osana jätelain muuttamista koskevan hallituksen esityksen valmistelua.

Mahdolliset muut asiat

Puheenjohtaja pyysi toimittamaan kirjalliset kommentit mietintöluonnokseen viimeistään perjantaina 23.8. Sihteeristö toimittaa mietinnön seuraavan version työryhmälle viimeistään maanantaina 2.9.

Puheenjohtaja kertoi mietinnön viimeistelyn vaiheet ja aikataulun. Sihteeristö viimeistelee työryhmän mietinnön viimeisen kokouksen (9.9.) jälkeen ja lopullinen versio toimitetaan työryhmän jäsenille viimeistään keskiviikkona 11.9. Viimeisessä kokouksessa 9.9. työryhmän jäsenten on ilmoitettava, mikäli he haluavat jättää mietintöön eriävän mielipiteen tai täydentävän lausuman. Eriävät mielipiteet ja täydentävät lausumat on toimitettava kirjallisessa muodossa sihteeristölle perjantaina 13.3. klo 12 mennessä. Ne liitetään mietinnön liitteiksi. Mietinnön allekirjoitustilaisuus on tarkoitus järjestää maanantaina 16.9. Niille, jotka eivät pääse silloin paikalle, järjestetään mahdollisuus allekirjoittaa mietintö myöhemmin.

Sovittiin, että mikään taho ei viesti työryhmän mietinnöstä ja sen sisällöstä ennen virallista allekirjoitustilaisuutta, vaan viestintää voivat eri tahot tehdä vasta allekirjoituksen jälkeen.

Lisäksi sovittiin, ettei työryhmän mietintöä julkaista virallisessa julkaisusarjassa, vaan siitä tehdään pdf-versio, joka laitetaan saataville ympäristöministeriön verkkosivuille.

Seuraavan kokouksen ajankohta

Seuraava kokous pidetään maanantaina 9.9.2019 klo 9-12 sisäministeriössä, Kirkkokatu 12 (kokoushuone Kruunu).

Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.05.